

GROEPSGERICHTE BEGELEIDING VOOR MOEDERS IN EEN ASIELZOEKERS- CENTRUM HAALBAAR

PROCESEVALUATIE VAN EEN CULTUUR-SENSITIEVE VARIANT VAN CENTERING PARENTING
VOOR MOEDERS MET KINDEREN TUSSEN DE 0 EN 4 JAAR

TNO innovation
for life

De GGD Hollands Midden en TNO deden samen een haalbaarheids-onderzoek naar de implementatie van Centering Parenting met twee groepen moeders met kinderen tot 4 jaar in het asielzoekerscentrum (AZC) Katwijk. Een baby- en een peutergroep. Moeders zijn er positief over. Een van hen zegt: 'We zien elkaar wel in het AZC, maar hier hebben we tijd om te praten over de kinderen en over het leven.' Eerder al bleek uit onderzoek dat de groepsaanpak Centering Parenting (zie kader) een positieve invloed heeft op het opvoedgedrag en welzijn van ouders. Dit lijkt veelbelovend voor asielzoekerscentra, omdat de aanpak sociale netwerken versterkt.

IMPLEMENTATIETRAJECT GROEPSMETHODIEK VOOR DE DOELGROEP

De groepsaanpak Centering Parenting (CPa) laat veelbelovende resultaten zien bij moeders van jonge kinderen in verschillende JGZ-organisaties in Nederland (Vlasblom e.a., 2016). Een jeugdarts ziet ook grote voordelen voor het gebruik van deze interventie voor de groep moeders in de gezinslocatie in het asielzoekerscentrum in Katwijk: 'Het grootste probleem is dat je te maken hebt met ouders die het allemaal alleen moeten doen. Ze hebben geen sociaal netwerk. Eén-op-één kan je adviezen geven, maar de uitvoer is moeilijk. Je hebt daar de omgeving voor nodig om mee te helpen en mee te denken. Bijvoorbeeld, ik kan wel 'samen spelen' als advies geven, maar daar heb je ook anderen voor nodig die dat samen met jou doen. In een groep kan dat meteen gedaan worden.' Aanleiding genoeg om te kijken middels onderzoek of deze methodiek ook ingezet zou kunnen worden bij moeders in

een asielzoekerscentrum. Want de bestaande methodiek kan niet zomaar één-op-één uitgevoerd worden bij deze nieuwe doelgroep.

CULTUUR-SENSITIEVE AANPASSING

Wil een interventie effectief zijn, dan is het van groot belang dat de doelgroep de interventie ervaart als betekenisvol. Daarom werd CPa voorafgaand aan implementatie cultureel passend gemaakt voor de huidige doelgroep. Dit gebeurde door: 1) afstemming in termen van taal, vorm en context (zogenaamde 'surface characteristics', ook wel perifere cues genoemd; Petty & Cacioppo, 1986); en 2) aansluiting op de normen, waarden en gewoontes van de doelgroep (zogenaamde 'deep structure characteristics', Resnicow, Baranowski, Ahluwalia, & Braithwaite, 1999). Dit gebeurde op basis van een systematische benadering. In dit kader zijn interviews gehouden met 18 moeders uit het AZC. Hen is gevraagd naar hun behoeftes. Twee moeders hebben

meegedacht over het werven van andere moeders. Onderwerpen die in de baby- en peutergroep aan bod kwamen zijn bijvoorbeeld eten, slapen en ouderschap. Tevens werd visueel materiaal ontwikkeld ter ondersteuning van de sessies in de vorm van een ouderboek (één voor de babygroep en één voor de peutergroep). Het ouderboek bevatte een overzicht van de behandelde thema's tijdens de sessie, waarvoor cultuursensitieve afbeeldingen gemaakt door een gespecialiseerde illustrator (zie plaatjes op deze pagina's).

GROEPSBIJENKOMSTEN VIA DE CENTERING PARENTING AANPAK

Bij Centering Parenting (CPa) wordt zorg in groepsbijeenkomsten aan zes tot acht ouders per keer aangeboden, in plaats van via de traditionele individuele face-to-face contactmomenten. Door de langere contactduur (120 minuten voor een groepsconsult in plaats van de gebruikelijke tien à twintig minuten voor een individueel contact) en de groepsinteractie kunnen medische, psychische en sociale onderwerpen worden uitgediept. Herkenning in de groep werkt steunend, geeft verbinding en erkenning voor ouders die soms onzeker zijn. Ook leren ouders elkaar kennen, wat steun geeft buiten de bijeenkomsten om. Lees meer over Centering Parenting op www.centeringhealthcare.nl.

DE WIJZE WAAROP CPA CULTUUR-SENSITIEF IS Aangepast IS HIERONDER TE ZIEN

Doelen	Werkprincipes	Strategieën	Cultuursensitieve aanpassingen	
			'Surface'*	'Deep structure'*
Het bevorderen van gezond en veilig opgroeien van kinderen	- Preventieve voorlichting - Regelmatige medische controle	- Toegankelijke en relevante voorlichting aan de hand van groepsinteractie - Ouderboek als naslagwerk en hulpmiddel bij veel voorkomende opvoedvragen	- De preventieve voorlichting is in het Engels en Nederlands gegeven - Het ouderboek is gevisualiseerd in samenwerking met een illustrator	De inhoud van de preventieve voorlichting is aangepast aan de behoeftes van moeders o.a. thema's zoals voeding en slapen zijn aangepast aan uitdagingen die de moeders tegen komen in het AZC, thema's over meertaligheid en culturele opvattingen zijn opgenomen in de groepssessies en er wordt aandacht besteed aan stress gerelateerd aan het leven in een AZC
Het versterken van de eigen kracht (empowerment) van moeders zodat zij in staat worden gesteld zelf beslissingen te nemen als het gaat om gezond en veilig opgroeien	- Moeders actief betrekken bij de medische controle - Interactieve voorlichting	- Moeders zelf het kind laten meten en wegen - Moeders zelf medische gegevens van het kind laten opschrijven - Mogelijkheid geven tot actieve deelname aan de voorlichting - JGZ-professionals geven weinig tot geen informatie op een didactische manier	Interactieve werkvormen zijn ontwikkeld aan de hand van afbeeldingen om een eventuele taalbarrière te overbruggen	–
Het creëren van een community voor moeders en kinderen waarbinnen zij zich ondersteund voelen en waarbinnen uitwisseling en verandering mogelijk wordt gemaakt	Preventieve voorlichting in een groep geven	- Informeel contact tussen moeders tot stand brengen door het delen van ervaringen/het zoeken naar overeenkomsten - Een gevoel van geborgenheid en veiligheid creëren	- Het tijdstip van de groepsbijeenkomst is aangepast aan de gang van zaken in een AZC om de opkomst zo hoog mogelijk te krijgen - De bijeenkomst wordt gegeven in een ruimte die zo is ingericht zodat moeders en kinderen zich op hun gemak voelen	Groepen zijn samengesteld op basis van het taalvaardigheidsniveau van de moeders

* 'Surface adaptations' refereren naar aanpassingen op het gebied van taal, vorm en context. 'Deep structure adaptations' refereren naar aanpassingen op het gebied van normen, waarden en gewoontes van de doelgroep (Resnicow et al., 1999).

AANTAL GROEPSSESSIES, COMPONENTEN EN THEMA'S

	Babygroep		Peutergroep	
Sessies	Componenten	Thema's	Componenten	Thema's
Sessie 1	Voeding	• Culturele opvattingen over eten • Gezonde voeding per leeftijdsfase • Gezonde eetgewoonten Optioneel: • Veilig koken in het AZC • Koken met een klein budget	Voeding	• Culturele opvattingen over eten • Gezonde voeding per leeftijdsfase • Gezonde eetgewoonten Optioneel: • Veilig koken in het AZC • Koken met een klein budget
	Slapen	• Culturele opvattingen over slapen • Hoeveel moet een baby slapen? • Veilig slapen • Eigen slaapritueel	Slapen	• Culturele opvattingen over slapen • Hoeveel moet een peuter slapen? • Veilig slapen • Eigen slaapritueel
	Veiligheid	• Veiligheid rondom de woning binnen het AZC	Veiligheid	• Veiligheid rondom de woning binnen het AZC
Sessie 2	Taalontwikkeling	• Culturele opvattingen over taalontwikkeling • Belang en mogelijkheden taalstimulering • Meertaligheid	Taalontwikkeling	• Culturele opvattingen over taalontwikkeling • Belang en mogelijkheden taalstimulering • Meertaligheid
	Spelen	• Culturele opvattingen over spelen • Contact maken baby-moeder • Contact maken moeder-baby • Wat doet de baby als de moeder niet reageert? • Wat kan een baby op welke leeftijd? • Welk speelgoed past daarbij?	Spelen	• Culturele opvattingen over spelen • Contact maken peuter-moeder • Contact maken moeder-peuter • Wat doet de peuter als de moeder niet reageert? • Wat kan een peuter op welke leeftijd? • Welk speelgoed past daarbij?
Sessie 3	Ouderschap	• Positieve aspecten van je eigen opvoeding • Wat wil je meegeven aan je kind? • Goed ouderschap • Verschillen in ouderschap • Verhaal van de ouder als vluchteling • Stress/spanning/depressie • Hoe kunnen moeders elkaar ondersteunen?	Ouderschap	• Positieve aspecten van je eigen opvoeding • Wat wil je meegeven aan je kind? • Goed ouderschap • Verschillen in ouderschap • Verhaal van de ouder als vluchteling • Stress/spanning/depressie • Hoe kunnen moeders elkaar ondersteunen?
Sessie 4	Opvoeden	• Culturele opvattingen over opvoeding • Hoe was je zelf als kind? • Positief opvoeden • Belang van duidelijke regels • Consequent zijn • Ouders op één lijn • Hoe kunnen moeders elkaar ondersteunen?	Opvoeden	• Culturele opvattingen over opvoeding • Hoe was je zelf als kind? • Positief opvoeden • Belang van duidelijke regels • Consequent zijn • Ouders op één lijn • Hoe kunnen moeders elkaar ondersteunen?
	Thema gekozen door deelnemende moeders	• ... • ...	Thema gekozen door deelnemende moeders	• ... • ...

TEVREDENHEID OVER GROEPSGERICHTE BEGELEIDING

Zowel de JGZ-professionals als de moeders zijn positief over de groepsgerichte aanpak blijkt uit de interviews en korte evaluaties.

De JGZ-professionals die de groepen gaven, waren enthousiast over het werken vanuit de eigen ervaringen van moeders en de interactie in de groep. De JGZ-professionals ervoeren voornamelijk de ruimte om meer preventieve zorg te bieden als positief. Het begeleiden van de groepen werd wel als intensief ervaren, voornamelijk vanwege de beperkte taalvaardigheid van de moeders. De 'passieve' taalvaardigheid van de deelnemers was groter dan verwacht, maar het leek lastig in te schatten hoeveel informatie de deelnemers daadwerkelijk begrepen. Ook was het niet altijd gemakkelijk om elke moeder actief te betrekken.

De moeders waardeerden de groeps-sessies. De meesten zeiden vaak alleen thuis te zitten en de CPa sessies als een welkome onderbreking te zien van de dagelijkse gang van zaken. Zowel de moeders uit de baby- als uit de peutergroep zeiden het prettig te vinden om met elkaar in contact te komen en tegelijkertijd nieuwe kennis op te doen rondom de zorg en opvoeding voor hun kinderen:

“Ik zit bijna altijd thuis en ik vind het ook heel leuk en fijn om met mensen te communiceren. Uhm tenminste op mijn eigen niveau en om tenminste iets nieuws te horen en een beetje afleiding. Dat is altijd wel fijn.”

“Ja in de groep is goed. Soms weet ik niet, maar heb ik geen vraag. Andere personen stellen een vraag. Dan denk ik, oh even luisteren.”

Moeders gaven aan zich te herkennen in de besproken onderwerpen of dit fijn te vinden als opfrisser:

“Het was eigenlijk heel interessant over spelen en taal. Vooral over taal. Wij moeten vanaf geboorte onze eigen moedertaal spreken met onze kinderen. Zij hebben verschillende tip en tricks gegeven, dat was ook heel nuttig.”

Tevens vonden moeders de ervaren zorgzaamheid en het regelmatig contact met professionals prettig.

“Ik ben heel tevreden. De begeleiders geven ook graag antwoorden. Ik heb bijvoorbeeld een vraag gesteld, en de volgende maand ging het hele gesprek over mijn vraag. Dus zij horen en luisteren naar ons, dat vind ik heel fijn.”

Ook het ouderboek als naslagwerk voor thuis werd zeer gewaardeerd:

“Ja het is heel behulpzaam. Vooral voor iemand die niet goed Nederlands spreekt. Je wordt dan toch geleid door de plaatjes.”

ZELF AAN DE SLAG

Het invoeren van de cultuur-sensitieve variant van CPa voor moeders van asielzoekerskinderen lijkt haalbaar en een goede aanvulling op de huidige werkwijze. Moeders en professionals zijn positief. Wil je zelf aan de slag met deze methodiek? Tips voor een succesvolle implementatie staan beschreven in een implementatieplan. Deze is op te vragen bij Nicole van Kesteren, nicole.vankesteren@tno.nl.

DANKBETUIGING

Dit onderzoek werd mogelijk gemaakt door een subsidie van ZonMw (projectnummer 736300001). We bedanken GGD Hollands Midden, de Stichting Centering Nederland en de stagiaires Janneke Vermeulen en Iris Linden voor hun inzet en betrokkenheid.

Ook bedanken we alle moeders uit het asielzoekerscentrum in Katwijk die betrokken zijn geweest bij dit onderzoek.

Bronnen:

- Bloomfield, J., & Rising, S. S. (2013). CenteringParenting: An Innovative Dyad Model for Group Mother-Infant Care. *Journal of Midwifery & Women's Health*, 58(6), 683–689. doi:10.1111/jmwh.12132
- Fleuren, M.A.H., Paulussen, T.G.W.M., Van Dommelen, P., & Van Buuren, S. (2014). Towards a measurement instrument for determinants of innovations. *International Journal for Quality in Health Care*, 26, 501–510. DOI: 10.1093/intqhc/mzu060.
- Resnicow, K., Baranowski, T., Ahluwalia J.S., Braithwaite, R.L. (1999). Cultural sensitivity in public health: Defined and demystified. *Ethnicity and Disease*, 9, 10–21.
- Vermeulen, J.E.M. (2018). A qualitative exploration of mothers' experiences to perform parenting when living as failed asylum-seekers in the Netherlands. First-year internship report; written as part of the specialization International Public Health in MSc program Management, Policy Analysis & Entrepreneurship in Health & Life Sciences.
- Vlasblom, E., van Sieuwen, B.E., Beltman, M. Rijnders, M.E.B. (2016). *Evaluatie van CenteringParenting in Nederland*, Leiden: TNO.

“WE ZIEN ELKAAR WEL IN HET AZC, MAAR HIER HEBBEN WE TIJD OM TE PRATEN OVER DE KINDEREN EN OVER HET LEVEN.”

TNO.NL

AUTEURS

Nicole van Kesteren¹, Petra de Jong² en Fieke Pannebakker¹

¹ TNO

² GGD Hollands Midden

CONTACTPERSOON

Nicole van Kesteren

E nicole.vankesteren@tno.nl